

Justyna Sikorska

"Esej pedagogiczny w kształceniu akademickim: teoria, praktyka i ocenianie", Małgorzata Kaliszewska, Kielce 2009 : [recenzja]

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 23, 207-209

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Małgorzata Kaliszewska, *Esej pedagogiczny w kształceniu akademickim: teoria, praktyka i ocenianie*, Wyd. Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego, Kielce 2009, ss. 210

We współczesnej rzeczywistości coraz częściej zauważa się niepokojące problemy w zakresie czytelnictwa i pisarstwa uczniów na różnych poziomach edukacyjnych. Przejawiają się one m.in. obniżeniem umiejętności czytania ze zrozumieniem, trudnościami w tworzeniu dłuższych form pisemnych, czy niskim poziomem kompetencji i zainteresowań czytelnicy. Specjaliści alarmują, iż wzrasta zjawisko wtórne analfabetyzmu. Ma to z pewnością związek ze wszechobecnymi tendencjami do przyspieszania, skracania i upraszczania wielu aspektów naszego funkcjonowania. Obecne są one również we współczesnym systemie edukacji. Wiedza uczniów/studentów niezależnie od dziedziny poznania sprawdzana jest głównie w postaci maksymalnie „zobiektywizowanych” testów ocenianych według restrykcyjnie ilościowych kluczy odpowiedzi. Mało w nich miejsca na wykazanie się twórczością, erudycją lub refleksyjnością. Mimo tego typu tendencji a raczej przeciwko nim wychodzi ze swoją monograficzną publikacją Małgorzata Kaliszewska. Recenzowana praca składa się z trzech głównych części poprzedzonych wstępnymi informacjami Autorki na temat okoliczności powstania dzieła, celów i głównych jego założeń.

Część I rozprawy pt. „Radość czytania” złożona jest z trzech paragrafów symetrycznie uszczegółowionych do trzeciego stopnia. W pierwszym z nich Autorka przedstawia genezę, cechy gatunkowe, a także kryteria podziału eseju oraz jego funkcje. Następnie na podstawie przesłanek czytania, analizowania i interpretowania dzieł literackich i naukowych omawia walory wychowawcze eseju pedagogicznego. W procesie nabywania i doskonalenia umiejętności czytania Autorka szczególnie akcentuje potrzebę aktywności własnej a także właściwej współpracy dwóch podmiotów zaangażowanych w ten proces, tj. ucznia/studenta i nauczyciela. Całość I części zamyka podrozdział obrazujący przykłady odczytania wybranych eseju pedagogicznych.

Rozdział II z kolei traktuje o trudnej sztuce pisania eseju. Autorka ciekawie objaśnia w nim specyfikę polskiego eseju studenckiego oraz

wskazuje na różne jego rodzaje i możliwości zastosowania. W kolejnym podrozdziale o warsztacie zawodowym i naukowym studenta omówione zostały metody, techniki i narzędzia poznania studyjnego, zasady organizowania własnego archiwum studenta oraz różne formy pisarskie przydatne studentom pedagogiki. W dalszych partiach tekstu M. Kaliszewska metodycznie, krok po kroku przedstawia etapy konstruowania tekstu eseju oraz charakterystykę niezbędnej terminologii i cechy stylu eseistycznego wypowiedzi pisemnej.

W ostatniej części pt. „Sztuka oceniania eseju” omówione zostały dwa główne zagadnienia, tj. 1) ocenianie studenckich esejów pedagogicznych i 2) ewaluacja w procesie doskonalenia umiejętności pisarskich studenta. W pierwszym podrozdziale przedstawiono aksjologiczne i dydaktyczne podstawy oceniania, szkolne ocenianie oraz zasady oceniania studenckich esejów pedagogicznych. Kolejne poruszane zagadnienia dotyczą możliwości wyrażania oceny esejów studenckich oraz procedury koleżeńskie oceniania i samooceny esejów. W części o ewaluacji Autorka zwróciła szczególną uwagę na znaczenie autodiagnozy i autokorekty tworzonych tekstów oraz potrzebę zdobywania nowych umiejętności pisarskich, a także doskonalenia umiejętności już posiadanych w tym zakresie.

Autorka zadbała również o krótkie, rzeczowe podsumowanie każdego z rozdziałów, a także końcową część uogólniającą całość rozważań w tej zajmującej treściami i kompozycją monografią. Opracowanie zamyka bogaty wykaz literatury wraz z źródłami netograficznymi.

Z tekstem recenzowanego opracowania miałam możliwość zapoznać się jeszcze we wstępnej fazie jego opracowywania. Byłam świadkiem ile pasji, zaangażowania, ale też trudu, starań i wysiłku włożyła Autorka w rzetelne poszukiwanie właściwych źródeł, przeprowadzenie badań i opracowywanie ich wyników aż do stworzenia stanu obecnego monografią.

Zaproponowana forma modernizowania dydaktyki akademickiej poprzez wdrażanie formy pisarskiej eseju pedagogicznego wymaga z pewnością szczególnie dużych nakładów czasu i pracy, zwłaszcza w obliczu coraz skromniej przygotowanych do tego absolwentów szkolnictwa średniego. Zarówno na etapie tworzenia eseju, ale także jego odczytywania/recepcji oraz oceniania konieczna jest szeroka wiedza, erudycja, zaangażowanie i otwartość. Ale jak przekonuje nas Autorka opracowania warto po niego sięgać, gdyż „właściwie wyeksponowany i dobrze wykorzystany esej pedagogiczny (...) może pozwolić na podnoszenie jakości funkcji dydaktyczno-wychowawczych szkoły wyższej, zwłaszcza zaś wspomagania rozwoju studentów i kompensacji ich braków (...) Ponadto w całościowym kształceniu człowieka integrować może jego doświadczenie i wiedzę teoretyczną, przeżycia osobiste i refleksje z lektury, prawdy przeczytane i odkryte dla siebie dzięki doświadczeniu – scala zatem

wiedzę potoczną, naukową i zawodową (...)” (s. 44). Jednak mimo mnogości funkcji eseju w dydaktyce akademickiej nie jest to gatunek, po który często sięgają nauczyciele, zwłaszcza studentów specjalności pedagogicznych. Może to wynikać z faktu, iż do tej pory nie było odrębnego opracowania poświęconego specyfice eseju pedagogicznego. Lukę tę wypełnia właśnie propozycja Małgorzaty Kaliszewskiej, co warto tu mocno podkreślić¹.

Oprócz cennych informacji z zakresu podstaw teoretycznych o eseju w pedagogice walory dydaktyczne omawianej publikacji wzmacniają i uwydatniają zawarte po każdej części pytania i ćwiczenia pozwalające sprawdzić stopień i zakres zdobytych podczas lektury informacji, ćwiczyć umiejętności analizy interpretacji tekstów, a także samodzielnego pisania esejów. Dzięki nim Czytelnik może także poddawać głębszemu poznaniu zakresy, które są jeszcze niejasne, niedoprecyzowane, czy też np. trudniejsze w odbiorze.

Warto zwrócić uwagę także na język i styl opracowania – jasny, zrozumiały i przystępny. Tekst pełen jest odautorskich komentarzy, cennych rad i wskazówek o tym, jak zdobywać i doskonalić umiejętności czytelnicze i pisarskie nie tylko w zakresie tytułowego eseju, ale także w obrębie innych form i gatunków. Po monografię powinni sięgnąć nie tylko studenci, do których przede wszystkim adresowane jest opracowanie, ale także nauczyciele niższych szczebli systemu edukacji i nauczyciele akademicy. Warto zapoznać się ze starannie dopracowanymi wnioskami z prowadzonych przez Autorkę studiów literaturowych i badań w zakresie stosowania eseju na studiach pedagogicznych. Być może dzięki temu tekst stanie się pretekstem do refleksji nad własnym warsztatem naukowym, inspiracją do wzbogacenia pracy naukowo-dydaktycznej o gatunek eseju, bądź też na jeszcze pełniejsze niż do tej pory jego wykorzystywanie.

¹ Na rynku wydawniczym pojawiła się już kolejna publikacja z tego obszaru autorstwa M. Kaliszewskiej. Por.: *Funkcje eseju pedagogicznego w dydaktyce akademickiej na tle procesów inkluzji społecznej*. Wyd. Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego, Kielce 2011; ss. 498.